

ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС

Оқу құралы

*Жалпы редакциясын басқарған
профессор Г.С. Әбдірайымова*

4

Алматы
«Қазак университеті»
2014

ӘОЖ 316
КБЖ 65. 272
Ә 53

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
философия және саясаттану факультетінің Ғылыми кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған*

Пікір жазғандар:

социология ғылымдарының докторы, профессор **Ш.Е. Жаманбалаева**
социология ғылымдарының докторы, профессор **М.А. Әбішев**
социология ғылымдарының докторы, профессор **Р.Б. Италмасова**

Ә 53 **Әлеуметтік жұмыс: оқу құралы / Жалпы редакциясын басқарған профессор Г.С. Әбдірайымова. – Алматы: Қазақ университеті, 2014. – 548 б.**

ISBN 978-601-04-0365-9

«Әлеуметтік жұмыс» мамандығы бойынша дайындалған бұл оқу құралында отандық және шетелдік әлеуметтік жұмыстың теориялық-әдістемелік және тәжірибелік мәселелері қамтылған. Оқу құралында әлеуметтік жұмыс жеке ғылым саласы ретінде қарастырылып, онда әлеуметтік жұмыс теориясы мен тәжірибесі, әлеуметтік жұмыстың арнайы технологиялары, әлеуметтік-медициналық жұмыс негіздері, әлеуметтік жұмыс психологиясы, әлеуметтік мемлекет негіздері, әлеуметтік жұмыстың құқықтық жағынан қамтамасыз етілуі, әлеуметтік жұмыстағы ұйымдастыру, әкімшілік және басқару сияқты мәселелер талданған.

Оқу құралы жоғары оқу орындары философия және саясаттану факультеттерінің студенттері мен магистранттарына, сондай-ақ әлеуметтік жұмыстың теориялық және тәжірибелік салалары бойынша қызығушылық танытатын калын оқырманға арналған.

**ӘОЖ 316
КБЖ 65. 272**

ISBN 978-601-04-0365-9

© Авторлық ұжым, 2014
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2014

АЛҒЫ СӨЗ

Қоғамдық өмірдің күрделі құрылымдарының бірі – әлеуметтік жұмыс. Қазақстанда әлеуметтік жұмыс жүйесін қалыптастыру мен дамыту, негізінен, екі бағытта – ғылым мен академиялық пәнді дамыту және кәсіби әлеуметтік жұмыс институты, сонымен қатар арнайы әлеуметтік қызмет көрсетуді қалыптастыру арқылы жүзеге асырылады.

Әлеуметтік жұмыс ғылым саласы ретінде қызметтің белгілі бір іс-әрекеттерін, яғни әлеуметтік сала мен саясат туралы объективті білімдерді өңдеп, теориялық жүйелеуге жататын іс-әрекеттерді зерттейді. Әлеуметтік қызмет көрсетуді мүгедектердің, отбасылардың және жеке топтардың әлеуметтік мәселелерін шешуге бағытталған мемлекеттік, қоғамдық және жеке меншік ұйымдардың кәсіби және қоғамдық іс-әрекеттері ретінде түсінуге болады. Әлеуметтік жұмыстың формалары мен әдістерін талдау, әлеуметтік мәселелерді шешудің тиімді әдістері мен технологияларын өңдеу – әлеуметтік жұмыстың ғылыми пән ретіндегі бүгінгі күнгі басты міндеттерінің бірі.

Қазіргі таңда әлеуметтік жұмыс теориясы гуманитарлық ғылымдар жүйесі интегративті және қолданбалы бағыттарындағы әлеуметтік білімдердің жеке саласына жатады.

Қазақстанда әлеуметтік жұмыс ғылым ретінде әлі күнге дейін қалыптасу деңгейінде әрі оған ғылыми пәннің барлық белгілері тән. Соңғы жылдары Қазақстанның жоғары оқу орындарында арнайы кафедралар ашылып, «Әлеуметтік жұмыс. Әлеуметтік қызметтер көрсету» атты журнал шығарылып тұрады. «Әлеуметтік қызметкерлер мен мүгедектер және волонтерлер» қоғамдық бірлестігі жұмыс істейді.

Қазіргі қазақстандық қоғамда «әлеуметтік жұмыс» қоғамдағы әлеуметтік өзгерістерді жүзеге асыруға, адамдық өзара қарым-

**4.1. Әлеуметтік-
медициналық
жұмысқа кіріспе**

Әлеуметтік жұмыс: негізгі түсініктер, категориялар, бағыттар. Әлеуметтік-медициналық жұмыс – бұл денсаулықты қайта қалпына келтіру, сақтау және нығайтуға бағытталған, көптеген пәндердің негізінде қалыптасқан медициналық, психологиялық және әлеуметтік-құқықтық кәсіби іс-әрекет түрі.

Әлеуметтік-медициналық жұмыстың мақсаты – денсаулық деңгейінің максималды мүмкіндігіне қол жеткізу, физикалық және психикалық ауытқушылығы бар және әлеуметтік жағдайы нашар адамдармен жұмыс істеу және оларды бейімдеу.

Әлеуметтік-медициналық жұмыстың объектісі – медициналық және әлеуметтік көрсеткіштер бойынша жағдайы қиын адамдар, олар: мүгедектер, кәрі адамдар, жетім балалар, жас аналар, көп балалы отбасылар, ЖҚТБ-мен ауыратын адамдар, табиғи апаттардан зардап шегушілер, қашқындар, жұмыссыздар және т.б.

Әлеуметтік-медициналық жұмыстың ерекшелігі – ол кәсіби іс ретінде екі жеке-дара – денсаулық сақтау мен тұрғындарды әлеуметтік қорғау сияқты салалардың тоғысқан жерінде қалыптасады.

Әлеуметтік-медициналық жұмысты ұйымдастыруда әрекеттің осы түрінде кәсіби толық ыңғайды қамтамасыз ететін қағидаларды ұстанған жөн. Олар: экожүйелілік, полимодальділік, ынтымақтастық, конструктивті ынталандыру, континуальділік.

Әлеуметтік-медициналық жұмысқа:

- әлеуметтік-медициналық көмекке мұқтаж жандарға кепілдік беруді қамтамасыз ету бойынша мемлекеттік саясатты жүзеге асыру;

- денсаулықты қорғау мәселелері бойынша азаматтардың құқықтарын әлеуметтік қорғауды қамтамасыз ету;
- салауатты өмір салтын қалыптастыру;
- отбасына және оның әр мүшесіне әлсуметтік-медициналық көмек көрсету;
 - медициналық көмек және сырқат адамдарға күтім жасауды ұйымдастыру;
 - медициналық-әлеуметтік сараптама жүргізуге қатысу;
 - сырқат жандар мен мүгедектерді әлеуметтік-медициналық сауықтыру;
 - психиатрия, наркология, онкология, гериатрия және медицинаның басқа салаларында әлеуметтік жұмыс жүргізу;
 - денсаулық сақтау, тұратын ортаның жағдайы, азық-түлік және шикізат сапасы мәселелері бойынша ақпараттарға қол жеткізу;
 - тұрғындардың көмекке мұқтаж тобына әлеуметтік-медициналық көмек кешенді бағдарламасын жасауға қатысу;
 - міндетті медициналық сақтандыру жүйесінде медициналық көмектің кепілді көлемі мен сапасын бақылауға қатысу;
 - әлеуметтік-медициналық патронаж және т.б. жатады.

Кәсіби әлеуметтік-медициналық жұмыс әлеуметтік қызмет көрсетудің мынадай мекемелерінде тиімді жүзеге асады, олар: отбасы мен балаларға әлеуметтік көмек көрсетудің аймақтық орталықтары; кәмелет жасына толмағандарды әлеуметтік сауықтыру орталықтары; балалар мен жасөспірімдерге арналған әлеуметтік жетімхана; геронтологиялық орталықтар; әлеуметтік қызмет көрсетудің стационарлық мекемелері (қарт адамдар мен мүгедектерге арналған интернат-үйлері, психоневрологиялық интернаттар, жетімдер үйі, физикалық жетіспеушілігі бар балаларға арналған интернат-үйлері). Дайындығы бар білікті мамандар қызметтерін ведомстволық тәнділігіне немесе меншік түріне қарамастан кез келген мекемелерде атқара алады.

Әлеуметтік-медициналық қызметкердің кәсіби іс-әрекетінің төмендегідей негізгі бағыттары көрсетіледі:

1) жұмысқа қабілетті жастағы, бірақ жарақат алған және мүгедек болып қалған, қайта қалпына келтіру емдерін, мүмкіндігі шектеулілігіне орай тұрмыстық ортаға бейімделуді, отбасы